

3083 Sayılı Kanun Kapsamında Çiftçileri Topraklandırma Çalışmaları

Dr. Yücel KEŞLİ

Ziraat Yüksek Mühendisi

Kamulaştırma Toplulaştırma Dağıtım Daire Başkanlığı
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Fatih Cad. No: 6 Ankara

1. GİRİŞ

Toprak ülkemiz çiftçileri için sadece tarımsal üretim aracı olarak değil aynı zamanda duygusal olarak bağlandığı ve kendini üzerinde mutlu hissettiği bir yaşam alanıdır. Bu nedenle toprağa sahip olmak birçok çiftçinin kendini güvende hissetmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle devlet çiftçinin topraklanmasına her dönemde önem vermeye çalışmış ve birçok Kanun ve Kanun tasarılarıyla çiftçiyi topraklandırmaya özen göstermiştir. Fakat konunun sosyal boyutunun fazla olması nedeniyle bu çalışmalar istenilen düzeylere getirilememiştir.

Cumhuriyet sonrası topraksız ve az topraklı çiftçilerin topraklandırılması için yapılan çalışmaların en başında 11.06.1945 tarih ve 4753 sayılı kanunla kabul edilmiş olan Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu gelmektedir. Bunu 1973 yılına yürürlüğe giren ve Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından yürütmesi sağlanan 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu izlemektedir. Daha sonra bu Kanunun çeşitli nedenlerle yürürlükten kaldırılmıştır. 1984 yılında 3083 sayılı 'Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu' çıkarılmış ve bu Kanunun yürütülmesi Tarım Reformu Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Ülkemizde halen çiftçilerin topraklandırılması bu Kanun kapsamında yürütülmektedir.

2. AMAÇ VE TOPRAKLANDIRMA KRİTERLERİ

3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanununun amacı;

a) Toprağın verimli şekilde işletilmesini, işletilmesinin korunmasını, birim alandan azami ekonomik verimin alınmasını, tarım üretiminin sürekli olarak artırılmasını, değerlendirilmesini ve buralarda istihdam imkanlarının artırılmasını,

b) Yeterli toprağı bulunmayan ve topraksız çiftçilerin zirai aile işletmeleri kurabilmeleri için Devletin mülkiyetinde bulunan topraklarla topraklandırılmalarını, desteklenmelerini, eğitilmelerini,

c) Ekonomik üretime imkan vermeyecek şekilde parçalanmış tarım topraklarının gerektiğinde ve imkanlar ölçüsünde genişletilmesi suretiyle de toplulaştırılmasını, tarım arazisinin ailenin geçimini sağlamaya ve aile iş gücünü değerlendirmeye yeterli olmayacak dercede parçalanmasını ve küçülmesini önlemeyi,

d) Yeni yerleşme yerleri kurmayı, mevcut yerleşme yerlerine eklemeler yapmayı,

e) Zorunluluk halinde tarım arazisinin diğer amaçlara tahsisini düzenlemeyi,

f) Dağıtılmayan tarım arazisinin değerlendirilme şeklini belirlemeyi,

g) Bakanlar Kurulunca gerekli görülen diğer bölgelerde gayrimenkullerin Milli Güvenlik nedeniyle mülkiyet ve tasarruf şekillerinde ve yerleşim yerlerinde düzenlemeler yapmayı, sağlamaktır.

Bu kanunun uygulanması Bakanlar Kurulu kararıyla Tarım Reformu Uygulama Alanı olarak ilan edilen yerleşim birimlerinde uygulanabilmektedir. Uygulama alanı ilan edilebilmesi için Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün etütleri sonucunda uygun görülen yerleşim yerlerinin Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulunun kararının Resmi Gazetede yayınlanması gerekmektedir.

3083 sayılı Kanunun amaçlarından biri olan arazi dağıtım çalışmalarında Uygulama Alanı ilan edilen köy ya da kasabada dağıtım normu tespit edilerek, dağıtılacak toprak normu belirlenir ve ilan edilir. Bu norm 5 kişilik bir çiftçi ailesinin geçimini sağlayacak miktardır. Bu miktar her köy ya da kasaba için ayrı ayrı hesaplanır. Yani dağıtılacak toprak normu her uygulama alanı için ayrı belirlenir. Bu toprak büyüklüğünün miktarı kuru ve sulu araziler için ayrı ayrı belirlenir. Bu toprak büyüklüğü arazi kullanım kabiliyet sınıflaması esasına göre 3. sınıf tarım arazileri üzerinden bu norm belirlenir. Uygulama alanı ilan edilen köy ya da kasabanın hazine arazilerinin ve şahıslara ait arazilerin toprak sınıflaması yapılır. Bu sınıflama sonucunda az toprak-

lı hak sahiplerinin arazi varlığı belirlenerek bunların tespit edilen norma tamamlanması sağlanır. Topraksız olan hak sahiplerine ise ilan edilen norm kadar arazi verilir.

Arazi dağıtım normu illere, ilçelere ve hatta yerleşim birimlerinde bile değişiklik göstermektedir. Arazilerin durumlarına göre dağıtım normu değişmektedir. Dağıtım çalışmaları yapılan ve yapılmakta olan yerlerdeki normlar 29 dekaradan 252 dekara kadar değişim göstermektedir. Örneğin Mersin İli Tarsus ilçesi Çiçekli Köyü dağıtım normu 29 dekar/sulu arazi olarak tespit edilirken, Aksaray İlindeki norm 252 dekar/kuru arazi olarak tespit edilmiştir.

Toprak dağıtım yapılacak çiftçi ailelerini tespit etmek dağıtım çalışmalarının en zor konularından biridir. Özellikle dağıtılacak arazilerin yetersiz olduğu köy veya kasabalarda bu konu daha zor ve uzun süren çalışmalar gerektiren bir konu haline gelmektedir. Hak sahipliği tespiti öncelikle aşağıdaki temel şartları taşıyan çiftçi aileleri arasında yapılmaktadır. 3083 sayılı Kanuna bağlı çıkarılan Uygulama Yönetmeliği 36. Maddesinde belirtilen şartları taşıyan çiftçi ailelerine toprak dağıtım yapılmaktadır. Bu şartlar:

Madde 36 - Dağıtımda toprak, toprağı kendisinin işleyeceğini ve çiftçilik yapacağını taahhüt eden ve aşağıdaki şartları taşıyan kişilere verilir:

a) T.C. Vatandaşı olmak,

b) Mümeyyiz olmak,

c) Aile reisi olmak,

d) Toprak dağıtılacak yerde ikamet ediyor olmak,

e) Bedeni noksanlığı bulunanlar ile 65 yaş üzerinde olanların, çiftçilik yapmaya mani halinin bulunmadığını sağlık kurulu raporu ile belgelemek,

f) Uygulama alanı ilan edilmeden önce Devletçe verilen arazi ile uygulama alanı ilan edildikten sonra sahibi olduğu araziye satmak, hibe etmek vb. herhangi bir sebeple elden çıkarmamış olmak,

g) Kendisi, eşi ve reşit olmayan çocuklarının toplam arazi varlığı, dağıtılacak toprak normunun altında olmak,

h) Kanunun 24 üncü maddesinde belirtilen suçlardan hüküm giymemiş olmak,

ı) Geçimini çiftçilik yaparak sağlamak ve tarımda sigortalılık dışında Devlete ait bir sosyal güvenlik kuruluşunun mensubu olmamak.

Bu temel şartları taşıyan çiftçi aileleri arasında bir puanlama yapılmaktadır. Bu temel şartları taşımayanlar puanlamaya tabi tutulmazlar. Bu puanlama sistemi bölge Müdürlüklerinde kurulan hak sahipliği tespit ve dağıtım komisyonları yapar. Tarım Reformu Genel

Müdürlüğünce hazırlanan standart bir beyanname ve ekleri kullanılarak bu temel şartları taşıyan çiftçi ailelerinin başvuruda bulunması için mahallinde ilan yapılır. Temin edilen standart beyanname ve eklerini yine verilen süre içerisinde hak sahipliği tespit ve dağıtım komisyonuna süresi içerisinde teslim eden çiftçi aileleri arasında yeterlilik ve puanlama yapılır. Beyanname ve eklerinin komisyona teslim edilmesinin ardından vatandaşlar tarafından verilen belgelerin doğruluğunun belirlenmesi için halk huzurunda inceleme yapılır. Bu inceleme birçok yönüyle ilginç ve zor bir süreçtir. Bir nevi halk mahkemesi kurulmakta olup, verilen bilgilerin doğruluğu veya yanlışlığı halkın huzurunda tespit edilmeye çalışılmaktadır. Bu inceleme komisyon üyelerinin yanı sıra ilgili yerleşim biriminden vatandaşların seçtiği bilirkişilerle birlikte herkesin katılabileceği bir ortamda yapılır. Bu inceleme komisyonuna muhtar, azalar ve belediye görevlilerinden de üye katılabilir. Bu incelemede en büyük sorunlardan biri, ilgili yerleşim biriminde ikamet edip etmeme üzerine ortaya çıkmaktadır. Ülkemizin sosyal yapısı gereği birçok vatandaşımız hem köyündeki işletmesini yürütürken aynı zamanda da şehirde ikinci bir işle iştigal etmektedir. Bunun sonucunda ikamet edip etmeme konusu birçok davalara ve sorunlara yol açmaktadır. Fakat Kanunun özüne bakıldığında bu konu çok büyük önem arz etmektedir.

Halk huzuru çalışmasından sonra büroda hak sahipliği tespiti ve puanlama yapılır. Puanlamada birçok kriter vardır ve bu kriterlerin puanları farklıdır. **Bu puanlamada yine Kanunun özüne uygun olarak verilen toprağı verimli şekilde işletebilecek çiftçi ailelerinin seçimi ön plana çıkarılmıştır. Fakat bu konu birçok yerde büyük sorunlara ve itirazlara neden olmaktadır. Vatandaşlarımız toprağın ekonomik durumu en kötü olan çiftçi ailelerine dağıtılacağı yönünde**

Puanlamayı etkileyen unsurlar:

- a) Arazi varlığı
- b) Tahsil durumu
- c) Zirai Eğitimi
- d) Yaş durumu
- e) Medeni hali ve çocuk sayısı
- f) Dağıtım/kiralama yapılacak köy veya beldede oturma süresi
- g) Dağıtım/kiralama yapılacak köy veya beldede konutunun bulunması
- h) Üretim araçlarına sahip olma
- i) Müstakil işletme kurabilme şartlarına sahip olma

Toplam Puan

Puan

- 5
- 10
- 10
- 10
- 10
- 30
- 10
- 5
- 10

100

bir beklenti içerisinde girmektedirler. Oysa Kanunun temel amacı bu değildir. Yukarıda da belirtildiği gibi verilen tarım arazisinden en yüksek verimi alabilecek ve bu yolla geçimini sağlayacak ideal çiftçi aileleri oluşturmaktır. Puanlama aşağıdaki gibidir:

Yukarıdaki puanlar en yüksek verilebilecek puanlar olup; örneğin evli çocuklu, 26-45 yaş arasında, 10 yıldan fazla dağıtım yapılacak yerde ikamet eden çiftçi ilgili kriterlerden en yüksek puanı alır. Yapılan bu puanlama sonucunda her çiftçi ailesi bir toplam puan alır ve en yüksek puandan en düşük puana doğru bir sıralama yapılır. Mevcut hazine arazisinin yettiği kadar en yüksek puandan başlamak suretiyle topraklandırma yapılır. Hak sahibi sayısı dağıtılacak arazi varlığından fazla olduğu durumda toprak alamayan hak sahipleri yedek hak sahibi olarak kalır. Herhangi bir nedenle toprağı geri alınan veya çiftçilikten vazgeçen kişilerin yerine bu yedek hak sahipleri topraklandırılır.

Hak sahibi olma şartlarını sağlayamayanlar ve puanlama sonucu oluşan öncelik sırası mahallinde ilan edilir. Bu yolla durumunda hata olduğunu düşünen vatandaşların itiraz etme hakkı verilmiş olur.

İtirazların ve şikayetlerin değerlendirilmesi sonucu kesinleşen listelere göre dağıtım projesi hazırlanır. Dağıtım projelerinin hazırlanmasında yada diğer bir ifade ile hangi parsellerin kimlere verileceği hususunda birçok kriter dikkate alınır. Bunlardan en önemlilerinden birisi de hak sahibi çiftçi ailesinin arazisine en yakın hazine parselinden arazi verilerek işletme bütünlüğü sağlanır. Bunun yanında diğer önemli bir hususta oluşturulan parsellerin ideal boy oranında ve büyüklüğünde olmasına dikkat edilir. Böylece gerek mekanizasyon gerekse verimlilik açısından en yüksek verim alınacak tarım arazileri oluşturulmuş olur.

Dağıtıma tabi tutulan hazine arazilerinin, bedel takdir komisyonu tarafından parasal değeri belirlenir. Bu belirleme yapılırken Tarım il ve ilçe müdürlüklerinden, ziraat odası, ticaret odası ve benzeri birçok kamu kurumu ve sivil toplum örgütlerinin değerlerinden faydalanılır. Belirlenen bu bedeller mahallinde ilan

edilir. Oluşturulan bu bedeller üzerinden borçlanma senetleri düzenlenerek çiftçiler borçlandırılır. Burada en önemli husus çiftçi ailelerinin tapularını aldıktan sonra 4 yıl ödeme yapmamaları ve takdir edilen bedellere faizin uygulanmamasıdır. 5. yıldan itibaren takdir

edilen bedel faizsiz olarak 10 eşit taksitte ve 10 yılda ödenmektedir.

Borçlanma senetlerini imzalayan hak sahiplerine yer gösterme işlemi yapılır. Bunu müteakip adlarına tapu sicil müdürlüklerinden tescil yapılarak tapuları kendilerine verilir. Verilen bu tapu üzerinde 3083 şerhi konularak bu arazilerin satılması ve miras hükümleri dışında bölünmesi engellenmektedir.

TOPRAKLANDIRMA ÇALIŞMALARI

Topraklandırma çalışmaları Tarım Reformu Genel Müdürlüğüne bağlı 9 Bölge Müdürlüğü marifetiyle yürütülmektedir. 3083 sayılı Kanun kapsamında dağıtım çalışmalarına 1986 yılında Şanlıurfa İli Ceylanpınar İlçesinde başlanmıştır. O yıllardan sonra diğer illerimizde de uygun bulunan yerlerde dağıtım projeleri uygu-

S. No	İller	Parsel Adedi	Yüzölçümü (da)	S.No	İller	Parsel Adedi	Yüzölçümü (da)
1	Adana	18,383	368,010	42	Konya	110,171	2,126,999
2	Adıyaman	16,545	234,564 *	43	Kütahya	24,646	186,347
3	Afyonkarahisar	20,327	206,231	44	Malatya	44,714	254,768 *
4	Ağrı	8,765	45,654 *	45	Manisa	26,449	215,888
5	Amasya	9,346	55,855	46	Kahramanmaraş	27,329	945,014
6	Ankara	26,892	568,660	47	Mardin	62,987	199,634 *
7	Antalya	25,535	235,297	48	Muğla	43,978	257,710
8	Artvin	1,123	4,644	49	Muş	23,747	46,721 *
9	Aydın	7,005	86,411	50	Nevşehir	26,428	254,873
10	Balıkesir	25,029	292,446	51	Niğde	22,019	740,443
11	Bilecik	6,734	30,649	52	Ordu	5,146	42,431
12	Bingöl	4,356	23,432 *	53	Rize	572	1,009
13	Bitlis	5,427	34,786 *	54	Sakarya	11,265	103,133
14	Bolu	10,020	26,358	55	Samsun	40,563	288,519
15	Burdur	14,883	89,621	56	Siirt	47,831	177,345 *
16	Bursa	21,276	110,699	57	Sinop	5,822	35,193
17	Çanakkale	10,675	98,955	58	Sivas	68,639	2,691,504
18	Çankırı	4,239	61,229	59	Tekirdağ	11,120	90,104
19	Çorum	23,782	58,120	60	Tokat	30,704	250,451
20	Denizli	37,317	301,130	61	Trabzon	2,947	12,129
21	Diyarbakır	31,984	305,675 *	62	Tunceli	42,657	112,435 *
22	Edirne	18,110	207,772	63	Şanlıurfa	87,569	287,543
23	Elazığ	14,321	167,865 *	64	Uşak	13,241	209,800
24	Erzincan	21,130	121,762 *	65	Van	42,539	189,769 *
25	Erzurum	32,594	213,548 *	66	Yozgat	33,396	558,799
26	Eskişehir	29,270	344,741	67	Zonguldak	11,289	44,806
27	Gaziantep	25,345	273,861 *	68	Aksaray	26,554	346,010
28	Giresun	3,489	49,141	69	Bayburt	3,456	12,654 *
29	Gümüşhane	3,102	23,786 *	70	Karaman	16,534	614,997
30	Hakkari	5,423	41,728 *	71	Kırkkale	13,243	162,450
31	Hatay	15,468	267,028	72	Batman	35,623	131,101 *
32	Isparta	17,217	185,123	73	Şırnak	32,101	87,654 *
33	Mersin	45,234	773,077	74	Bartın	3,277	15,390
34	İstanbul	45,743	275,425	75	Ardahan	24,321	54,679 *
35	İzmir	45,596	442,237	76	İğdır	17,869	51,348 *
36	Kars	37,102	212,549 *	77	Yalova	4,512	2,557,880
37	Kastamonu	14,552	125,580	78	Karabük	7,177	76,531
38	Kayseri	77,156	1,569,719	79	Kilis	37,543	66,753 *
39	Kırklareli	26,434	297,754	80	Osmaniye	6,876	88,661
40	Kırşehir	25,266	340,147	81	Düzce	6,215	59,053
41	Kocaeli	12,213	65,079		Toplam	1,103,069	14,648,530
	Toplam	844,408	9,236,347		GENEL TOPLAM	1,947,477	23,884,877

Milli Emlak Genel Müdürlüğü 2008 yılı verileri (* Bu illere ait değerler tahmini olarak verilmiştir.)

lanmıştır. Ülkemizde hazine adına kayıtlı tüm mülkiyetlerin toplamı 23 milyon dekadır (Tablo 1). Bu miktara arsa, ev, okul bahçesi gibi tarımsal özelliği olmayan alanların da olmasına rağmen, tarım arazisi özelliğine sahip yaklaşık 20 milyon dekar yakın hazine adına kayıtlı mülkiyetin bulunduğu söylenebilir.

Günümüze kadar toplam 11 ilde 160 yerleşim biriminde 818.806 dekar hazine arazisinin 12.281 çiftçi ailesine dağıtımı yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Dağıtım projeleri tamamlanan yerler

ARAZİ DAĞITIMI TAMAMLANAN				
BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	İLİ	KÖY SAYISI	ÇİFTÇİ SAYISI	DAĞITILAN ARAZİ MİKTARI (da)
AKSARAY	AKSARAY	1	45	1,750
ANKARA	ANKARA	9	942	85,852
	ESKİŞEHİR	14	1,020	111,103
AYDIN	AYDIN	5	826	21,585
EDİRNE	EDİRNE	6	1,338	44,826
	TEKİRDAĞ	2	228	16,026
KONYA	KONYA	17	2,931	225,872
	KARAMAN	3	213	23,804
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA	99	4,259	267,782
YOZGAT	YOZGAT	3	183	11,867
	KAYSERİ	1	296	8,339
TOPLAM	11 İL	160	12,281	818,806

Halen toplam 9 ilde 54 yerleşim biriminde 440.637 dekar hazine arazisinin, yaklaşık 4.438 çiftçi ailesine dağıtım çalışmaları devam etmektedir (Tablo 3). Dağıtılan ve dağıtımı planlanan tarım arazisi miktarı ile ülkemizdeki mevcut hazine adına kayıtlı tarım arazisi potansiyeli karşılaştırıldığında bu oranın oldukça düşük olduğu görülmektedir. Hazine adına kayıtlı bu tarım arazileri üzerinde tarım yapılmadığının söylenmesi mümkün değildir. Fakat vatandaşlarımızın hazine arazisi üzerindeki tarım yapma şekli sürekli yüksek verim alabilecek şekilde yapılmamaktadır. Bu arazileri sahiplenmelerine rağmen yinede bu arazilere kendi şahıs arazilerine yaptıkları iyileş-

tirme işlemlerini yapmamaktadırlar. Özellikle sulama tesisi kurma, taş toplama, drenaj gibi sabit tesis sayılabilecek iyileştirici tedbirleri yeterince almaktan kaçınılmaktadırlar. Bunda da haksız sayılmazlar. Yapacağı masrafların karşılığını göremeden bu arazilerin elinden çıkabileceğini düşünenlerin sayısı azımsanmayacak miktardadır. Bu nedenlerle tarımsal üretimimizin artırılması ve birim alandan daha yüksek verim alabilmek için bu arazilerin hak eden çiftçilere belirli bir ücret karşılığında dağıtılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Böylece çiftçilerimizin verimi arttırmak için daha iyi kültürel önlemler alacağı mutlak görünmektedir.

Tablo 3. Dağıtım projeleri devam eden yerler

ARAZİ DAĞITIMI DEVAM EDEN			
BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	İLİ	KÖY SAYISI	DAĞITILAN ARAZİ MİKTARI (Da)
AKSARAY	AKSARAY	5	95,660
ANKARA	ANKARA	1	6,430
	ÇANKIRI	2	17,160
EDİRNE	EDİRNE	15	93,524
KONYA	KONYA	5	71,480
	KARAMAN	3	22,036
	MERSİN	1	9,310
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA	15	86,521
İĞDIR	İĞDIR	7	38,516
TOPLAM	9 İL	54	440,637

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan bu dağıtım projelerinde karşılaşılan en büyük sorunların başında, hazine arazilerini kullanan kişilerin gösterdiği dirençlerdir. Bu vatandaşlar bu arazileri sahiplenmişlerdir. Puanlama sonucunda sıralamaya giremeyenler veya kullandığı ve işlediği arazilerin başkalarına verilebilecek olması şikayetleri ve itirazları arttırmaktadır. Bunun yanı sıra hazine arazilerinin şahıslar adına tescil yapılarak tapularının verilmesi bu arazilere daha iyi tarımsal faaliyetlerde bulunma fırsatı vermektedir. Tarım arazilerinin daha verimli kullanılması sağlanmaktadır.

Bu yerleşim yerlerindeki arazi itilaflarının azalmasına yardımcı olmaktadır. Dağıtım çalışması neticesinde mera arazileri ve şahıs arazilerinin de sınırları netleştirilmiş olmaktadır. Dağıtım projeleri uygulanan yerlerde hazine arazisi başka amaçlarla kullanılamamaktadır. Bu araziler tarıma kazandırılmış olmaktadır. Bunun yanı sıra norm kadar araziye sahip çiftçi aileleri yaşadıkları yerde istihdam edilmiş olmaktadır. Kendilerine ve ailelerine uygun ödeme koşullarında iş sahası oluşturulmuş olmaktadır.

Ülkemizin birçok köy ve kasabasında dağıtım yapılabilecek hazine arazisi mevcuttur. Bu hazine arazilerinin bu uygun yöntemle dağıtım-

Aydın ilinde dağıtılan hazine arazisi üzerinde zeytin ağaçları plantasyonu

mının yapılması, zaten kısıtlı olan tarım arazilerinin korunması açısından büyük önem arz etmektedir. Bu hazine arazilerinin dağıtımını neticesinde maliyeye önemli miktarda gelir kazandırılmış olmaktadır. Özellikle parçalı hazine arazisinin olduğu yerleşim yerlerinde toplulaştırma projeleri tamamlandıktan sonra dağıtım projelerinin uygulanması ideal parsel büyüklüklerinin oluşturulması açısından büyük önem taşımaktadır. Zaten son yıllarda Tarım Reformu Genel Müdürlüğü çalışmalarında bu yönde çalışmalar sürdürülmektedir. Dağıtım çalışmaları, arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetleri projelerinin yapılmasına müteakip yapıldığında dağıtım projelerinde karşılaşılan sorunların birçoğunun daha kolay aşılabacağı düşünülmektedir.

Hazine arazilerinin devlet eliyle dağıtımının yapılması vatandaşların sosyal ve adil devlet anlayışında olumlu katkılar sağlayacağı bir gerçektir. Hazine arazilerinden belirli grupların faydalanmasının önüne geçilmiş olacaktır. Bu kanunla yapılan dağıtım sonucunda bu arazilerin tarımsal amaçlar dışında kullanılamayacak olması, bu arazilerin bir an önce dağıtımının yapılması gerekliliğini öne çıkar-

maktadır. Genişlemesi neredeyse imkansız olan tarım arazilerimizin en azından korunması ve daha da azalmasını önlemek açısından bu kanunun uygulamasının tüm ülke sathına bir an önce yayılması çok önemlidir.

Kaynaklar

Anonim, 1990. Planlı Dönemde Rakamlarla Türkiye Tarım Sektörü, TZOB Yayınları, Yayın No:166, Ankara.

Anonim, 2003. Rakamlarla ve Tablolarla Düünden Bugüne Türk Tarımı, TZOB Yayınları, Ankara

Demirci, R., Özçelik, A., 1990. Tarım Tarihi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No:1186, Ankara.

DİE, 2003. Tarım İstatistikleri Özeti, Ankara.

Dinler, Z., 1996. Tarım Ekonomisi IV. Basım, Ekin Yayınları, Bursa.

DPT, Çeşitli Yıllar. Beş Yıllık Kalkınma Planları, Ankara.

Erdi, A., Çay, T. ve Özkan, G. (2002). Türkiye'de arazi düzenleme çalışmalarında hedefler ve uygulamalar (Sunulmuş bildiri 294). Selçuk Üniversitesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Öğretiminde 30. Yıl Sempozyumu, 16-18 Ekim 2002, Konya

Gürbüz, M., 1989. Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'nın Tarihi Gelişimi, TODAİ Uzmanlık Tezi, Ankara.

İnan, S.(2005). Toprak reformunun en çok tartışılan maddesi:17. madde Journal of Historical Studies, 3(2005), 45-57.

Kuyucuklu, N., 1983. Türkiye İktisadi, Kan Yayıncılık, İstanbul.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Kamulaştırma Toplulaştırma Dağıtım Dairesi Başkanlığı yayınlanmamış veri-

leri. Ankara 2010

Tokgöz, E., 1995. Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi, Hacettepe Üniversitesi İİBF Yayınları, Yayın No:16, Ankara.

Tufan, A., 1997. Türkiye Ekonomisi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No:1487, Ankara.

Tunçöz, V., 2002. Toprak Dağıtımının Geçmişi. Yüksek Lisans Tezi Ankara, Mart 2002

Yeni, R., Dölekoğlu, C.Ö., 2003. Tarımsal Destekleme Politikasında Süreçler ve Üretici Transferleri, TEAE Yayınları, Yayın no:98, Ankara.

Yücel, İ.H., 1997. Bilim ve Teknoloji Politikaları ve 21. Yüzyılın Toplumu, DPT Yayınları, Ankara.

Zincirci, Ö., 1994. Türkiye'de Tarım Teşkilatının Tarihçesi, Ankara.

www.tarimreformu.gov.tr